

Anna Sroka-Grądziel

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8160-2625>

e-mail: annasroka@ukw.edu.pl

Nastazja Stoch

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5068-3925>

e-mail: nstoch@kul.lublin.pl

Słownikowy obraz *chi* ‘jeść’ w leksykografii chińskiej i tajwańskiej

The linguistic picture of *chi* ‘eat’ in Mainland Mandarin and Taiwanese Mandarin lexicography

Abstrakt

Celem pracy jest rekonstrukcja słownikowego obrazu *chi* (吃) ‘jeść’ w standardzie tajwańskim i kontynentalnym współczesnego języka chińskiego. Jako narzędzie badawcze wykorzystany został językowy obraz świata w rozumieniu szkoły lubelskiej, a materiał badawczy stanowią dwie pozycje leksykograficzne: *Xiandai Hanyu Cidian* (Chiny) oraz *Guoyu Cidian* (Tajwan). Analiza porównawcza obejmuje morfem *chi* oraz jednostki leksykalne zaczynające się od tego elementu. Badanie wykazało m.in., że zrekonstruowane obrazy *chi* nie są spójne. Spowodowane jest to różnicami zarówno w liczbie i rodzaju haseł, jak i w ich sensach oraz sensach morfemu *chi*. Jednak, jako że badane standardy należą do tego samego języka, przeważają w nich wspólne kategorie semantyczne reprezentowane przez jednostki leksykalne.

Słowa kluczowe: językowy obraz świata, hasło słownikowe, leksykografia współczesnego języka chińskiego, standard kontynentalny współczesnego języka chińskiego, standard tajwański współczesnego języka chińskiego

Abstract

The aim of the article is to reconstruct the dictionary picture of *chi* (吃) ‘eat’ in Mainland Mandarin and Taiwanese Mandarin. The methodology is based on the linguistic worldview employed by the Lublin school of ethnolinguistics. Two lexicographic sources are used in the research: *Xiandai Hanyu Cidian* (China) and *Guoyu Cidian* (Taiwan). This comparative study analyses the morpheme *chi* and lexical units beginning with it. The research has shown, among other findings, that the reconstructed pictures of *chi* are not equivalent. The detected differences result from both the number and category of entries, as well as their senses and senses of the morpheme *chi*. However, as the examined

variants belong to the same language, shared semantic categories represented by lexical units are dominant in the pictures of *chi*.

Key words: linguistic picture, dictionary entry, Mandarin Chinese lexicography, Mainland Chinese, Taiwanese Mandarin

1. Wstęp

Sztuka kulinarna zajmuje szczególne miejsce w chińskiej kulturze (patrz: Burski 2015), co przejawia się np. w mnogości nazw określających czynności związane ze spożywaniem i przygotowywaniem posiłku. Wątpliwości nie podlega zatem stwierdzenie, iż nawyki językowe mają ścisły związek z kulturą danej społeczności, a do zbadania wycinka kultury zakorzonego w języku zastosować warto narzędzia językowego obrazu świata (dalej: JOS). W kulturze chińskiej ogromne znaczenie ma już sama czynność jedzenia (Song 2019: 86–87) – towarzyszy zarówno wszystkim okolicznościom życia codziennego, jak i wydarzeniom specjalnym.

Wielu badaczy w swoich pracach podejmowało rozważania lingwistyczne nad tematyką kulinariów chińskich. W niektórych badaniach przeanalizowano również element *chi* (吃) – jego znaczenie, frazeologię, metaforę i znaczenie w kulturze (Wang i Lin 2007; Lü 2010; Link 2013; Qiu 2014; Zhao 2017; Wen i Li 2018; Song 2019; Yao i Qi 2019). Wśród prac tych odnaleźć można także badania porównawcze dotyczące międzyjęzykowych i międzykulturowych różnic znaczeniowych wyrazów związanych z czynnością jedzenia. Współczesny język chiński (dalej: WJCh) porównywany był m.in. z dialektem szanghajskim (Ye 2010), językiem japońskim (Zhao 2004), koreańskim (Liang 2014; Lou 2010), a także angielskim (Lin 1994; Jiang i Nie 2007; Yang 2007; Huang 2014). W badaniach tych dotychczas nie wykorzystywano jednak narzędzi JOS, nie podjęto również badań komparatystycznych, w których porównano by WJCh używany w Chinach z tym używanym na Tajwanie.

Z kwestii technicznych, w niniejszym artykule dla ułatwienia stosujemy zapis *chi*, który odpowiada elementowi 吃 *chī* ‘jeść’. Określamy go niekiedy słowem „element”, ponieważ w zależności od jego występowania (w wyrazie lub w syntagmie) może funkcjonować jako morfem lub leksem, czego nie determinujemy dla każdej analizowanej jednostki leksykalnej. W artykule posługujemy się również skrótami: SC dla słownika współczesnego języka chińskiego w standardzie kontynentalnym oraz ST dla słownika współczesnego języka chińskiego w standardzie tajwańskim.

Praca składa się z trzech zasadniczych części. W pierwszej opisana jest przyjęta metodologia badań, w drugiej ukazane jest bogactwo użyc i znaczeń *chi* w dotychczasowych badaniach. Trzecia część poświęcona jest analizie treści hasła *chi* w obu słownikach (4.1.), co stanowi oryginalne studium porównawcze jednostek leksykalnych zawierających element *chi* w pozycjach leksykograficznych WJCh w standardzie kontynentalnym i tajwańskim (4.2.), w rezultacie którego odtworzony zostaje tajwański i chiński słownikowy obraz kategorii znaczeń *chi* (4.3.).

2. Metodologia

W pracy zastosowana została metodologia JOS, która opiera się na założeniu, że język danej wspólnoty jest wyrazem jej postawy wobec otaczającej rzeczywistości (obrazu świata). Postawa ta kreowana jest na podstawie wspólnych doświadczeń i jest wynikiem przyjętej struktury poznawczej. Ponieważ materiałem badawczym, który odwzorowuje te postawy, jest język, mówi się o wspólnocie językowej, gdyż chodzi o wspólnotę posługującą się tym samym językiem.

Metodologia badań, zgodnie z lubelską szkołą JOS, w dużej mierze opiera się na założeniach i celach wspólnych dziedzinie językoznawstwa kognitywnego (Bartmiński 2007: 44; Niebrzegowska-Bartmińska 2017: 13)¹. W badaniach nad znaczeniem skontrastowane są dwie perspektywy: obraz słownikowy oraz obraz encyklopedyczny. W pierwszym, arystotelesowskim, kategorii znaczenia wyznaczane są przez cechy wystarczające i konieczne, zatem odwołuje się on do denotacji nazwy (jak w słowniku); w drugim natomiast, oprócz denotacji nazw, bierze się pod uwagę ich konotację, a konotacja tej samej nazwy w różnych językach jest subiektywna względem danych wspólnot językowych, w wyniku posiadania innej wiedzy o świecie pozajęzykowym (wiedzy encyklopedycznej; Evans i Green 2006: 206). Zatem, podobnie jak w semantyce kognitywnej, badaczy JOS interesuje znaczenie wynikające z potocznej interpretacji rzeczywistości, a przedmiotem ich badań jest język z utrwaloną w nim wiedzą o świecie pozajęzykowym (Bartmiński 2006: 66). Natomiast gdy badania sprowadzają się do badań nad słownikiem, JOS nie

¹ Tradycja językoznawcza szkoły lubelskiej JOS nie jest spójna – najczęściej przypisuje się ją do dziedziny etnolingwistyki, której założenia są oparte na relatywizmie językowym. Często też wiąże się ona z kognitywistyką. Zawsze jednak narzędzie JOS jest wykorzystywane w badaniach relacji między językiem a kulturą (por. Bartmiński 2002: 380; Bartmiński 2007: 44, 48; Żuk 2010: 243, 248).

skupia się jedynie na znaczeniu słownikowym, ale czerpie również z wiedzy pozajęzykowej (znaczenia encyklopedycznego danej jednostki).

Celem pracy jest porównanie językowego obrazu świata współczesnych Chińczyków oraz Tajwańczyków. I chociaż zarówno w Chińskiej Republice Ludowej, jak i Republice Chińskiej za urzędowy uznaje się WJCh, to standardy te odznaczają się pewnymi różnicami nie tylko na poziomie leksykalnym, lecz także fonetycznym i gramatycznym. Związane jest to z ugruntowaniem standardu kontynentalnego w dialekcie pekińskim (choćby pod względem wymowy; Künstler 2000: 219), podczas gdy na kształtowanie tajwańskiego mandaryńskiego² wpływ miał przede wszystkim język tajwański (Hsieh 2005: 1; Huang i Fon 2008: 605; Dong 2014: 5). I chociaż stosuje się inny zapis dla tych dwóch standardów WJCh (znaki uproszczone w ChRL i znaki tradycyjne na Tajwanie), to w niniejszej pracy przyjmujemy założenie, iż nie ma to większego wpływu na wyniki podjętych przez nas badań.

Podstawę materiałową w niniejszym opracowaniu stanowi słownictwo będące jednym z podstawowych faktów językowych przy odtwarzaniu JOS (Grzegorzczkova 1999: 43–44). Dane słownikowe uznaje się za jedną z podstawowych grup materiałów językowych służących do rekonstrukcji JOS (Bartmiński, Chlebda 2008: 19; Bartmiński, Chlebda 2013: 74–75; Maćkiewicz 1999: 20). Uzasadnione jest zatem przeprowadzenie badań porównawczych na bazie słowników jako zbioru danych systemowych z utrwalonymi i ustandaryzowanymi strukturami pojęciowymi jednostek leksykalnych. Stąd materiał badawczy wykorzystany w niniejszej pracy został zaczerpnięty z dwóch słowników: *Guoyu Cidian* oraz *Xiandai Hanyu Cidian*. Ponieważ oba opracowania są pozycjami leksykograficznymi, to stanowią ten sam rodzaj materiału badawczego o tym samym typie dyskursu, co zapewnia odniesienie porównawcze. Towarzyszy temu założenie, iż każdy słownik przedstawia w sposób konwencjonalny polisemię leksykograficzną jednostek językowych (Huszczka i in. 2013: 92, 105).

² W polskiej literaturze sinologicznej nie występuje ujednoczona terminologia dotycząca języka określanego w literaturze angielskiej mianem „Mandarin Chinese” (ani jego odmian), np. u Künstlera widnieją pojęcia ‘standardowa chińszczyzna współczesna’ (2000: 224, 266), ‘współczesny język chiński’, ‘język ogólnonarodowy’, ‘współczesny język ogólnonarodowy’ (2000: 219), ‘ogólnochiński język oficjalny’ (2000: 221), a jeśli chodzi o standardy tego języka, wymienia np. ‘kontynentalny standardowy język chiński’, ‘tajwański standardowy język chiński’ (2000: 220), ‘różne odmiany standardowej chińszczyzny’ (2000: 244). Dopuszczamy zatem synonimiczne nazwy *tajwański mandaryński* dla standardu tajwańskiego WJCh (z angielskiego: *Taiwanese Mandarin*) oraz *chiński kontynentalny* dla standardu kontynentalnego WJCh (z angielskiego: *Mainland Chinese*).

3. Przegląd badań nad znaczeniem *chi*

Najważniejszym i najbardziej podstawowym czasownikiem bezpośrednio wiążącym się z chińską kulturą jedzenia jest *chi* (吃) ‘jeść’, który stanowi przedmiot niniejszego opracowania.

Pierwotne znaczenie znaku 吃 *chī* z pierwszego chińskiego słownika etymologicznego *Shuowen Jiezi* wiązało się z jękaniami, trudnościami z oddychaniem i mową (Song 2019: 85). Dopiero za czasów dynastii Tang pojęcie to stopniowo zaczęło zmieniać swoje znaczenie i określać czynność związaną z jedzeniem. Przeobrażenia semantyczne, którym podlegało *chi* na przestrzeni wieków, wpłynęły znacząco na terażniejsze odniesienie tego słowa (por. tamże; Lü 2010). Zwracając się ku WJCh, należy więc podkreślić, iż *chi* w WJCh jest wieloznaczne i może występować w formie wyrazu samodzielnego. Funkcjonuje wówczas jako czasownik o podstawowym znaczeniu odpowiadającym polskiemu słowu *jeść* (np. 吃餃子 *chī jiǎozi* ‘jeść pierogi’). Jako element słowotwórczy łączy się również z innymi morfemami, współtworząc tym samym nowe wyrazy. Ze względu na wysokokontekstowość języka chińskiego nie zawsze łatwo jest odróżnić, czy w konkretnej wypowiedzi funkcjonować będzie samodzielnie, czy też jako morfem słowotwórczy. Rozpoznanie tej kwestii wpływa na zrozumienie znaczenia całości komunikatu. Dla przykładu komunikat 吃飯 *chīfàn* odczytywać możemy dwojako – jeśli rozpatrzmy go w kategorii jednego wyrazu bisylabicznego, odnosić się będzie do ogólnej czynności spożywania posiłku; wyraz ten zbudowany jest na zasadzie czasownikowo-dopełnieniowej, gdzie 飯 *fàn* pełni funkcję dopełnienia pustego (Künstler 2000: 232). Natomiast jeśli spojrzymy na niego jako na dwa oddzielne wyrazy, dotyczyć będzie ‘jedzenia ryżu’.

Chi jest dla Chińczyków najbardziej podstawowym, codziennym sensorycznym procesem poznawczym (Wang i Lin 2007: 60). Jego znaczenie nie ogranicza się jednak wyłącznie do samej czynności jedzenia – w niektórych przypadkach wyraz ten odnosi się również do czasownika *pić* (np. o mleku matki) czy *brać* (o lekach).

Chi obecne jest w wyrażeniach metonimicznych wskazujących m.in. na miejsce spożywania (吃食堂 *chī shítáng* dosł. ‘jeść stołówkę’ oznaczające ‘jeść na stołówce’)³ lub na elementy zastawy stołowej używane podczas jedzenia (吃大碗 *chī dàwǎn* dosł. ‘jeść dużą miskę’ oznaczające ‘jeść duży posiłek’). Zgodnie z teorią Ye (2012: 377) omawianego wcześniej 吃飯 *chīfàn* ‘jeść

³ Według Wen i Li (2018: 118) w wyrażeniu tym podkreśla się spożywanie w miejscu sprzedaży jedzenia.

używać można również jako wyrażenia metonimicznego wskazującego na ‘utrzymywanie się przy życiu’ lub ‘życie z czegoś/za coś’.

Oprócz metonimii element *chi* wykazuje również silne właściwości metaforyczne. W opisach innych badaczy odszukać możemy różnorakie kategorie znaczeń metaforycznych przypisane do tego elementu. Qiu (2014: 38–39) wyróżnia aż jedenaście reprezentacji znaczenia morfemu *chi* w różnych językach chińskich. Poniższe przykłady zostały ograniczone do dziewięciu metafor ‘jedzenia’ w WJCh:

POCHŁANIAĆ TO JEŚĆ

np. 吃墨 *chī mò*

Jeść-tusz

‘Wchłaniać tusz’

TONAĆ TO JEŚĆ

np. 吃水線 *chī shuǐxiàn*

Jeść-woda-poziom

‘Minimalny poziom wody, po którym może płynąć statek lub łódź’

KONSUMOWAĆ I MARNOWAĆ TO JEŚĆ

np. 吃油 *chī yóu*

Jeść-olej

‘Pochłaniać tłuszcz’

PRZYJMOWAĆ, CIESZYĆ SIĘ I CIERPIEĆ TO JEŚĆ

np. 吃馬屁 *chī mǎpì*

Jeść-koń-zad

‘Cieszyć się z pochlebstw’

ZYSKIWAĆ I DOSTAWAĆ TO JEŚĆ

np. 吃鴨蛋 *chī yādàn*

Jeść-kaczka-jajko

‘Zdobyć zero punktów’

DOŚWIADCZAĆ I PRZECHODZIĆ PRZEZ COŚ TO JEŚĆ

np. 吃洋墨水 *chī yáng mòshuǐ*

Jeść-ocean-tusz

‘Studiować za granicą’

POLEGAĆ NA CZYMS/KIMŚ I BYĆ NA CZYIMŚ UTRZYMANIU TO JEŚĆ

np. 吃父母 *chī fùmǔ*

Jeść-ojciec-matka

‘Być na utrzymaniu rodziców’

MOBBINGOWAĆ TO JEŚĆ

np. 吃人 *chī rén*

Jeść-człowiek

‘mobbingować’

PRZEJAWIAĆ ZACHOWANIA SEKSUALNE TO JEŚĆ

np. 吃花酒 *chī huājiǔ*

Jeść-kwiat-alkohol

'Pić w towarzystwie prostytutek'

Z kolei w badaniu przeprowadzonym przez Yao i Qi (2019: 84) wyróżnione zostają również inne kategorie: NABYWANIA (np. 吃回扣 *chī huíkòu* dosł. 'jeść prowizję'), ROZUMIENIA (np. 吃透 *chītòu* dosł. 'jeść gruntownie') oraz ELIMINACJI (np. 吃掉一個棋子 *chī diào yīgè qízǐ* dosł. 'zjeść pionek szachowy'). Zhao (2017: 18) zestawia natomiast metafory *chi* na zasadzie przeciwieństw: ELIMINOWANIE a OTRZYMYWANIE, ROZUMIENIE a KONSUMPCJA oraz POLEGANIE NA CZYMŚ/KIMŚ a ZNOSZENIE CZEGOŚ/KOGOŚ. Song (2019: 86–87) dochodzi do wniosku, że wyrażenia zawierające element *chi* naznaczone są silnymi konotacjami kulturowymi: wskazują na wagę rytuału i miejsca jedzenia w kulturze chińskiej, ukazują także specyfikę kultury społecznej w Chinach. Traktowane mogą być również jako znak czasów. Dla przykładu możemy przywołać 吃貨 *chīhuò* (dosł. 'jeść towar', oznacza 'osobę miłującą jedzenie', 'żarłoka') jako słowo typowe dla czasów wzmożonej konsumpcji.

Badania komparatystyczne związane z tym elementem przeprowadził Huang, który porównał chińskie idiomy zawierające *chi* z idiomami angielskimi zawierającymi leksem *eat*. Doszedł również do wniosku, iż angielska frazeologia jest w tym zakresie uboższa, a na bogactwo chińskiej znaczący wpływ wywiera przywiązanie Chińczyków do tego aspektu życia (Huang 2014: 55; Link 2013: 199). Według Jiang i Nie (2007: 216) leksem *eat* nie wiąże się z całym procesem jedzenia (umieszczanie pożywienia w ciele, „wędrowka” pożywienia przez ciało, odczucia i reakcja człowieka na pożywienie) i stymulacji zmysłów, tak jak w przypadku *chi*, a jedynie z samą czynnością i ewentualnie jej rezultatem. Chińskie wyrażenia metaforyczne z *chi* opisują przede wszystkim zachowania człowieka, rzadko związane są z opisem faktów fizycznych (tamże: 239).

4. Porównanie danych słownikowych elementu *chi* w leksykografii chińskiej i tajwańskiej

Zanim przejdziemy do opisu haseł słownikowych, w których inicjalnym członem jest element *chi*, pragniemy zaznaczyć, iż dobór jednostek leksykalnych nie jest ograniczony do konkretnej kategorii leksykalnej. Zdajemy się na wszelkie kategorie wyróżnione w badanych słownikach, nie dokonując selekcji wyróżnionych jednostek leksykalnych ze względu na wyrazy,

nieutarte syntagmy czasownikowe lub związki frazeologiczne. Ponadto nie traktujemy kolejności podawania znaczeń w hasłach jako kwestii, która decydować miałyby o frekwencji ich użycia przez użytkowników danego standardu WJCh. Poniższa analiza nie odwzorowuje zatem oryginalnego układu definicji hasła.

Słownik *Guoyu Cidian* z internetowego zbioru słowników *Mengdian* został utworzony przez tajwańskie wolne oprogramowanie w kolaboracji z „g0v” działającej od 2012 r. Zawiera 160 tys. hasła WJCh standardu tajwańskiego. Dane do słownika zaczerpnięto przede wszystkim ze słowników wydanych przez tajwańskie Ministerstwo Edukacji, w tym z poprawionego wydania *Słownika Guoyu* (重編國語辭典修訂本 *zhòng biān guóyǔ cídiǎn xiūdìng běn*)⁴. Przy każdym znaku w hasle znajduje się zarówno transkrypcja *zhuyin fuhao*, jak i *pinyin*. Znaczenia danego hasła są uporządkowane według części mowy. Przy związkach frazeologicznych często podany jest typ takiego związku, np. przysłowie (諺語 *yànyǔ*) bądź porównanie ludowe (歇後語 *xiēhòuyǔ*). Znaczenia danego hasła zawierają przykłady złożań leksykalnych i połączeń wyrazowych. Pod hasłem podawane są przykłady użycia. Chociaż jest to słownik jednojęzyczny, na końcu hasła niekiedy są podane tłumaczenia na inne języki, najczęściej na tajwański, hakka, angielski, francuski i niemiecki.

Xiandai Hanyu Cidian (現代漢語詞典 *xiàndài hànyǔ cídiǎn*) jest jednojęzycznym słownikiem WJCh wydawanym od 1960 r. przez wydawnictwo *The Commercial Press* w Pekinie. W niniejszym badaniu posługujemy się papierową wersją szóstego wydania tego słownika, opublikowaną w 2012 r. i opracowaną przez zespół redakcyjny Instytutu Językoznawstwa Chińskiej Akademii Nauk Społecznych. Zawiera on ok. 70 tys. hasła uszeregowanych alfabetyczno-tonalnie na podstawie *pinyin*. Jeżeli chodzi o ułożenie hasła w słowniku, na początku podawany jest pojedynczy morfem i jego znaczenie, a następnie słowa lub wyrażenia, w których dany element występuje jako pierwszy. Hasło zbudowane jest w następujący sposób: morfem/wyraz/syntagma, *pinyin*, znaczenie (1), część mowy, przykłady użycia, znaczenie (2), część mowy, przykłady użycia [...]. Dodatkowo mogą się również pojawić informacje o rejestrze, występowaniu eryzacji i charakterze dialektycznym.

⁴ <<https://www.moedict.tw/about.html>>, dostęp: 12.12.2019.

4.1. Analiza jednostki leksykalnej *chi*

W ST wyróżniono dziewięć znaczeń *chi* jako czasownika, natomiast w SC sześć znaczeń jako czasownika, jedno jako przyimka i jedno bez przypisania określonej części mowy. Sześć znaczeń podanych w obu słownikach udało się przyporządkować sobie jako relatywnie ekwiwalentne, zaś trzy znaczenia z ST oraz dwa z SC pozostają odmienne. Wspólne sensy *chi* są następujące:

- 1) spożywać;
- 2) wciągać, pochłaniać, chłonać;
- 3) mieć obowiązki, nosić na barkach, znosić, wytrzymywać;
- 4) znosić, cierpieć;
- 5) wydawać, marnować.
- 6) zabierać kartę lub zbijać pionek.

Oba słowniki w pierwszej kolejności przywołują najbardziej dosłowne znaczenie *chi*, jakim jest czynność jedzenia w sensie fizjologicznego procesu przyjmowania pokarmu, gryzienia i połykania. *Chi* odnosić się może również do czynności picia oraz przyjmowania leków. Co ciekawe, w ST czynność ta w opisie ukrócona jest o proces przyjmowania pożywienia do ust. W SC odnajdziemy również informację odsyłającą do czynności ssania (np. mleka matki).

Drugie znaczenie dotyczy wchłaniania lub wciągania (zazwyczaj cieczy). Przykładem może być papier, który wchłania tusz, używany do uzyskania lepszego efektu w sztuce kaligrafii. W ST wymienione zostało również w tej kategorii 吃煙 *chī yān*, które odnosi się do palenia opium.

Kolejne znaczenie, które pojawia się w obydwu słownikach, odnosi się do ciężaru obowiązków spoczywających na danej osobie. Przykłady są wyrażone dwoma czasownikami z komplementem potencjalnym o tym samym znaczeniu: 'nie wytrzymać' (吃不住 *chībùzhù* i 吃不消 *chībùxiāo*, z których drugi czasownik jest podany w SC również w wersji pozytywnej 'móc wytrzymać').

Czwarte znaczenie *chi* występujące w obu słownikach odnosi się do negatywnych przeżyć, znoszenia cierpień. Stąd też wspólnie wymienione zostały takie przykłady jak 'być zszokowanym' oraz 'doznawać niepowodzeń'. W ST przywołano również wyrażenie określające 'bycie pozwanym' oraz przysłowie 'bez bólu nie ma efektów'. Natomiast w SC dodatkowo pojawiło się wyrażenie oznaczające 'bycie skrzytkowanym'.

Piątym znaczeniem morfemu *chi* jest 'marnowanie'. Obydwa słowniki przywołują jako przykład użycia *chi* wyraz oznaczający 'żmudny' (w SC występuje również słowo 吃勁 *chī jìn* o podobnym znaczeniu).

Szóste zestawienie dotyczy domeny gier i wygrywania, w obydwu słownikach podane zostały przykłady z szachów chińskich dotyczące zbijania działa, natomiast SC zaznacza jeszcze znaczenie tego samego przykładu

w odniesieniu do eliminacji wroga na polu bitwy. Oprócz powyższego przykładu ST podaje znaczenie *chi* jako zabieranie karty.

Kolejne znaczenia różnią się od siebie w zależności od słownika. W ST, oprócz sześciu przywołanych powyżej, odnajdziemy znaczenie jedzenia jako zagarnięcie albo przywłaszczenie sobie dóbr, jako nabieranie wody przez statek oraz bycie nieugiętym lub akceptowanie sugestii. Natomiast w SC dostępne są dodatkowo jedynie dwa znaczenia. Pierwsze łączy się z ‘życiem z czegoś’ (jako przykład wymienione zostało ‘życie z renty’ oraz przysłowie odnoszące się do korzystania z zasobów lokalnych), natomiast drugie jest jedynym znaczeniem *chi*, w którym występuje ono w formie przyimka i oznacza to samo, co 被 *bèi* wskazujące na stronę bierną. W słowniku zaznaczone zostało również, iż znaczenie to wykorzystywane było we wczesnym okresie używania *baihua*⁵.

4.2. Analiza jednostek leksykalnych zawierających element *chi*

W badaniu pod uwagę bierzemy wszystkie jednostki leksykograficzne, których pierwszym elementem jest *chi*. W SC odnalazłyśmy ich 74, a w ST aż 188, spośród których haseł wspólnych obu pozycjom jest 57:

- 1) 吃白飯 *chī bái fàn* ‘jeść-biały-ryż’
 - a. być darmozjadem
 - b. jeść sam ryż, bez dodatków
 SC: a. nie płacić za swój posiłek [patrz 2) 吃白食]
- 2) 吃白食 *chī bái shí* ‘jeść-białe-jedzenie’
 - ST: a. nie płacić za swój posiłek
 - SC: a. wyjadać cudze jedzenie
- 3) 吃閉門羹 *chī bì mén gēng* ‘jeść-zamknięte-drzwi-zupa’
 - a. nie zostać przyjętym; pocałować klamkę
- 4) 吃癩 *chī lǎo* ‘jeść-uschnięte’
 - a. doświadczać niepowodzeń; być w niezręcznej sytuacji
 - SC: a. przyznać się do porażki; być przymuszonym do przyznania się do błędu
- 5) 吃不服 *chī bù fú* ‘jeść-nie-przyjmować’
 - a. nie być przyzwyczajonym do jedzenia konkretnych rzeczy
- 6) 吃不開 *chī bù kāi* ‘jeść-nie-otwierać’
 - a. nie być popularnym, modnym

⁵ *Baihua* (白話) – określenie języka pisanego o potocznym charakterze w kontraście do klasycznego języka chińskiego.

- 7) 吃不來 *chī bù lái* 'jeść-nie-przychodzić'
 a. nie lubić jeść czegoś, nie być przyzwyczajonym do jedzenia czegoś [patrz 5) 吃不服]
- 8) 吃不了, 兜著走 *chī bùliǎo, dōuzhe zǒu* 'jeść-nie-móc, zapakowany-PART-
 -iść'
 a. kiedy pojawi się problem, należy przebrnąć przez wszystkie trudy z nim związane
- 9) 吃不消 *chībùxiāo* 'jeść-nie-znikać'
 a. nie móc znieść, uznać coś za trudne do zaakceptowania
- 10) 吃不住 *chībùzhù* 'jeść-nie-stabilnie'
 a. nie móc znieść, nie móc wytrzymać
 ST: a. nie być w stanie kontrolować
- 11) 吃吃喝喝 *chīchīhēhē* 'jeść-jeść-pić-pić'
 a. jeść i pić w wesołym towarzystwie
- 12) 吃醋 *chīcù* 'jeść-ocet'
 a. być zazdrosnym
 ST: a. pić ocet
- 13) 吃錯藥 *chī cuò yào* 'jeść-zły-lek'
 a. zachowywać się w nienormalny sposób
 ST: a. zażyć zły lek
- 14) 吃大鍋飯 *chī dàguōfàn* 'jeść-duży-garnek-jedzenie'
 a. dostawać taką samą zapłatę niezależnie od jakości swojej pracy
 ST: a. wspólne spożywanie niewykwintnego posiłku z jednego dużego garnka
- 15) 吃大戶 *chī dàhù* 'jeść-duże-domostwo'
 a. w czasach głodu otrzymywanie pożywienia od mieszkańców bogatych domostw lub spożywanie go tam na miejscu
 b. użycie wymówki do uzyskania pomocy finansowej od bogatego przedsiębiorstwa lub osoby prywatnej
- 16) 吃得開 *chīdékāi* 'jeść-PART-otwierać'
 a. być popularnym, modnym [patrz 6) 吃不開]
- 17) 吃得來 *chī dé lái* 'jeść-PART-przychodzić'
 a. być przyzwyczajonym do jedzenia czegoś, co niekoniecznie się lubi [patrz 7) 吃不來]
- 18) 吃得消 *chīdéxiāo* 'jeść-PART-znikać'
 a. móc coś znieść, uznać za akceptowalne [patrz 9) 吃不消]
- 19) 吃得住 *chīdézhù* 'jeść-PART-stabilnie'
 a. móc coś znieść, móc wytrzymać
 ST: a. być w stanie kontrolować [patrz 10) 吃不住]
- 20) 吃豆腐 *chī dòufu* 'jeść-tofu'

- a. wyśmiewać kogoś, aby go zawstydzić, często w odniesieniu do wykorzystywania lub uwodzenia kobiet przez mężczyzn [podczas gdy w ST treść hasła jest skupiona w jednym sensie 吃豆腐, w SC wykorzystywanie seksualne kobiet jest wyodrębnione jako oddzielny sens]
 SC: a. w dawnych czasach jeść posiłek u rodziny zmarłego
- 21) 吃獨食 *chīdúshí* ‘jeść-samotny-posiłek’
 a. jeść samemu i nie dzielić się z innymi; metaforycznie o korzyściach [w SC znaczenie metaforyczne wyróżnione jest jako oddzielny sens]
- 22) 吃飯 *chīfàn* ‘jeść-jedzenie’
 a. żyć, utrzymywać się przy życiu
 ST: a. spożywać posiłek
- 23) 吃掛絡兒 *chī guà luò er* ‘jeść-kamizelka mnicha’
 a. być wciągany w kłopoty, być zamieszany w coś
- 24) 吃官司 *chī guānsī* ‘jeść-pozew sądowy’
 a. zostać pozwanym
- 25) 吃喝兒 *chīhē er* ‘jeść-pić-ER’
 a. spożywać
- 26) 吃後悔藥 *chī hòuhuǐyào* ‘jeść-żałować-lek’
 a. żałować czegoś
- 27) 吃回頭草 *chī huítóu cǎo* ‘jeść-wrócić-głowa-trawa’
 a. ponownie robić coś, co się wcześniej zarzuciło
- 28) 吃貨 *chīhuò* ‘jeść-towar’
 a. żarłok-nierób
 ST: a. w żargonie giełdowym kupowanie akcji w okresie niższych ich cen
 SC: a. płacenie gotówką za towar
 b. uzupełniać towar
- 29) 吃緊 *chījǐn* ‘jeść-napięte’
 a. nagłący, stresujący (o sytuacji)
 b. ważny
- 30) 吃勁 *chī jìn* ‘jeść-siłę’
 a. zużywać energię, forsowny [patrz 37) 吃力]
 SC: a. mieć siłę
 b. mieć znaczenie (najczęściej w przeczeniu)
- 31) 吃驚 *chījīng* ‘jeść-zaskoczenie’
 a. przestraszyć się, być zaskoczonym
- 32) 吃口 *chī kǒu* ‘jeść-usta’
 ST: a. do jedzenia do picia, spożywczy
 SC: a. członkowie rodziny do wykarmienia

- b. uczucie w ustach, które wywołuje dany posiłek
 c. o apetycie u zwierząt
- 33) 吃苦 *chīkǔ* 'jeść-gorzkie'
 a. doświadczać niedoli
 ST: a. znosić niedolę
- 34) 吃老本 *chīlǎoběn* 'jeść-kapitał'
 a. pierwotnie: wydawanie kapitału, aktualnie odnosi się metaforycznie do życia, które opiera się jedynie na osiągniętych już zdolnościach i dorobku, nieszukaniu dróg rozwoju
- 35) 吃裡扒外 *chīlǐpāwài* 'jeść-środek-zagrabić-zewnątrz'
 a. czerpać korzyści z życia w grupie, wobec której nie jest się lojalnym [patrz 36) 吃裡爬外]
- 36) 吃裡爬外 *chī lǐ pá wài* 'jeść-środek-wspinać się-zewnątrz'
 a. czerpać korzyści od grupy i dzielić się nimi z osobami z zewnątrz; metaforycznie mówić wrogom o sprawach wewnętrznych
- 37) 吃力 *chīlì* 'jeść-siła'
 a. usilnie się starać; kosztujący dużo energii
 SC: a. wyczerpany
- 38) 吃派飯 *chī pài fàn* 'jeść-wyprawiony-jedzenie'
 a. jeść w domostwie we wsi, do której zostało się oddelegowanym
- 39) 吃偏飯 *chī piān fàn* 'jeść-uprzywilejowane-jedzenie' [patrz 50) 吃小灶]
 a. zostać ugoszczonym w wyjątkowy sposób
 SC: a. jeść lepsze jedzenie niż przyjęty wspólny standard
- 40) 吃偏食 *chī piānshí* 'jeść-uprzywilejowane-jedzenie'
 a. patrz 39) 吃偏飯
- 41) 吃槍藥 *chī qiāng yào* 'jeść-strzelba-lekarstwo'
 a. zjeść proch strzelniczy; metaforycznie wybuchnąć gniewem [w SC także sens ten odnosi się do sposobu mówienia]
- 42) 吃請 *chī qǐng* 'jeść-zaprosić'
 a. zaakceptować zaproszenie na posiłek
- 43) 吃食 *chīshí* 'jeść-pożywienie'
 ST: a. przekąska lub deser
 SC: a. pożywienie
- 44) 吃水 *chīshuǐ* 'jeść-woda'
 a. głębokość, na którą łódź zanurza się w wodzie
 b. chłonać wodę
 SC: a. mieć dostęp do wody użytkowej
 b. dostarczać wodę pitną

- 45) 吃素 *chīsù* ‘jeść-prosty’
 a. być wegetarianinem
 SC: a. nie ranić
- 46) 吃透 *chītòu* ‘jeść-doszczętny’
 a. zrozumieć całkowicie
- 47) 吃瓦片兒 *chī wǎ piàn er* ‘jeść-dachówka-ER’
 a. żyć w wynajętym mieszkaniu
- 48) 吃現成飯 *chī xiàchéng fàn* ‘jeść-gotowy-jedzenie’
 a. nie robiąc nic, korzystać z rezultatów, które osiągnęli inni
- 49) 吃香 *chīxiāng* ‘jeść-pachnieć’
 a. być popularnym, być na topie
- 50) 吃小灶 *chī xiǎozào* ‘jeść-mała-kuchotka’
 a. zostać ugoszczonym w wyjątkowy sposób
- 51) 吃心 *chī xīn* ‘jeść-serce’
 a. być przewrażliwionym, podejrzliwym
 ST: a. robić coś całym sercem
 b. złościć się
- 52) 吃鴨蛋 *chī yādàn* ‘jeść-kaczka-jajo’
 a. otrzymać zero punktów (na teście, w konkursie)
- 53) 吃啞吧虧 *chī yǎ ba kuī* ‘jeść-niemy-niedola’
 a. nie opowiadać innym o doznanej niedoli
- 54) 吃一塹，長一智 *chī yī qiàn, zhǎng yī zhì* ‘jeść-jeden-fosa-rosnąć-jeden-wiedza’
 a. uczyć się na błędach
- 55) 吃齋 *chīzhāi* ‘jeść-post’ [patrz 45) 吃素]
 a. być wegetarianinem
 b. jeść (o mnichu)
 SC: a. jeść w świątyni (o osobach innych niż mnisi)
- 56) 吃重 *chīzhòng* ‘jeść-ciężar’
 ST: a. mieć dużo obowiązków
 SC: a. kosztujący dużo energii
 b. zmudny
 c. załadunek (transport)
- 57) 吃嘴 *chī zuǐ* ‘jeść-usta’
 smakosz
 SC: a. jeść przekąski

Hasel w ST rozpoczynających się od elementu *chi* jest 188, a więc nieznaczna część jest wspólna hasłom występującym w SC. Część hasel niewymienionych w SC, a wyróżnionych w ST stanowi jednak tylko warianty innych hasel (np. hasło 吃現成 *chī xiàchéng* jest wariantem 48) 吃現成飯

chī xiànchéng fàn), niemniej większość to niezależne jednostki leksykalne. Oprócz tego w treści dziesięciu haseł w ST zaznaczono, że użycie danej jednostki leksykalnej (lub przynajmniej jeden z wyróżnionych sensów) występuje w kontynentalnym standardzie WJCh. Z wymienionych powyżej są to: 14) 吃大鍋飯 *chī dàguōfàn*, 15) 吃大戶 *chī dàhù*, 38) 吃派飯 *chī pài fàn*, 39) 吃偏飯 *chī piān fàn*, 40) 吃偏食 *chī piānshí*, 42) 吃請 *chī qǐng*, 46) 吃透 *chītòu*, 50) 吃小灶 *chī xiǎozào*. Ponadto w treści pięciu haseł zaznaczono, że wyrażenia w tytule danego hasła pochodzą z dialektu pekińskiego, z których jedynie 28) 吃貨 *chīhuò* powtórzyło się także w SC.

Chociaż w SC oznaczenia dialektyczne pojawiły się przy siedmiu hasłach, to bez odwołania do konkretnych dialektów. Szesnaście haseł z SC nie zostało odnalezionych w ST, przy czym niektóre z nich stanowiły warianty tych samych sensów w innych formach. Jeżeli chodzi o przyczynę rozbieżności w liczbie haseł (188 dla ST i 74 dla SC), leżeć może ona głównie w formie słownika (internetowy vs książkowy). Jednakowoż uznawane są one za najpopularniejsze i najbardziej ustandaryzowane dla danego obszaru.

Większość haseł (33 z 57) odnalezionych w obu słownikach jest znaczeniowo zbieżna. Oznacza to, że wszelkie sensory danego hasła wyszczególnione w jednym słowniku pojawiły się także w drugim, jednocześnie nie wyróżniono dodatkowych sensów względem drugiego słownika. Ta zgodność może być uzasadniona przynależnością do tego samego języka – WJCh. Dwadzieścia jednostek leksykalnych zostało rozpoznanych jako częściowo rozbieżne w treściach haseł, gdyż obok wspólnego obu słownikom wyróżnionego znaczenia, odnajdujemy również sensory inne, właściwe danemu standardowi WJCh. Cztery jednostki leksykalne zostały natomiast zdefiniowane w zupełnie odmienny sposób – ich znaczenia się nie pokrywają. Sensy wyróżnione w jednym słowniku, a nieistniejące w drugim, można uznać za wyznaczniki różniące sposób interpretowania rzeczywistości przez badane dwie wspólnoty językowe. Składają się one tym samym na tajwański lub chiński słownikowy obraz *chi*.

4.3. Tajwański i chiński słownikowy obraz kategorii znaczeń *chi*

Po przeanalizowaniu jednostek leksykalnych rozpoczynających się od elementu *chi*, zawartych w obu słownikach, wyróżniłyśmy kategorie znaczenia *chi*, aby na końcu odtworzyć tajwański i chiński słownikowy obraz *chi*. Ze względu na to, że nie wszystkie sensory są wspólne dla obu słowników, zestawienia nie są zbieżne – zarówno przykłady haseł, jak i kategorie znaczeniowe przez nie reprezentowane pokrywają się tylko do pewnego stopnia.

Tabela 1. *Chi* w słownikach

<i>Chi</i> w ST:	
KATEGORIE	HASŁA
1. SPOŻYWAĆ:	1) 吃白飯, 5) 吃不服, 7) 吃不來, 11) 吃吃喝喝, 12) 吃醋, 13) 吃錯藥, 14) 吃大鍋飯, 15) 吃大戶, 17) 吃得來, 21) 吃獨食, 22) 吃飯, 25) 吃喝兒, 32) 吃口, 43) 吃食, 45) 吃素, 55) 吃齋, 57) 吃嘴
2. POCHŁANIAĆ / ZAGARNIAĆ / WYKORZYSTYWAĆ:	2) 吃白食, 15) 吃大戶, 20) 吃豆腐, 21) 吃獨食, 35) 吃裡扒外, 36) 吃裡爬外, 48) 吃現成飯
3. MIEĆ OBOWIĄZKI / NOSIĆ NA BARKACH / ZNOSIĆ CIERPIENIE:	4) 吃癩, 8) 吃不了, 兜著走, 9) 吃不消, 10) 吃不住, 18) 吃得消, 19) 吃得住, 33) 吃苦, 53) 吃啞吧虧, 56) 吃重
4. ODCZUWAĆ:	12) 吃醋, 26) 吃後悔藥, 29) 吃緊, 31) 吃驚, 41) 吃槍藥, 51) 吃心
5. WYDAWAĆ / MARNOWAĆ:	30) 吃勁, 34) 吃老本, 37) 吃力, 51) 吃心
6. BYĆ POPULARNYM:	6) 吃不開, 16) 吃得開, 49) 吃香
7. PRZYJMOWAĆ / DOSTAWAĆ:	52) 吃鴨蛋, 54) 吃一塹, 長一智
8. ŻYĆ Z CZEGOŚ:	22) 吃飯, 47) 吃瓦片兒
9. KONTROLOWAĆ:	10) 吃不住, 19) 吃得住
10. WPADAĆ W KŁOPOTY:	23) 吃掛絡兒, 24) 吃官司
11. WCIĄGAĆ / POCHŁANIAĆ:	44) 吃水
12. ZANURZAĆ:	44) 吃水
13. PRZEŻYWAĆ DRUGI RAZ	27) 吃回頭草
14. KUPOWAĆ	28) 吃貨
15. ZOSTAĆ ODRZUCONYM	3) 吃閉門羹
16. ZACHOWYWAĆ SIĘ DZIWNIE	13) 吃錯藥

Źródło: Opracowanie własne.

W tabeli powyżej uporządkowałyśmy kategorie wraz z odniesieniami do jednostek leksykalnych je reprezentujących kolejno w tajwańskim oraz chińskim słownikowym obrazie *chi*. Kategorie zostały uszeregowane pod względem liczby hasła przez nie reprezentowanych (najwyższa pozycja w tabeli odpowiada kategoriom z największą liczbą hasła), dlatego też pozycje różnią się kolejnością w zależności od słownika. Z tabeli przypisanej do obrazu tajwańskiego wykluczyłyśmy również hasła, które zostały zidentyfikowane

Chi w SC:	
KATEGORIE	HASŁA
1. SPOŻYWAĆ:	1) 吃白飯, 5) 吃不服, 7) 吃不來, 11) 吃吃喝喝, 15) 吃大戶, 17) 吃得來, 20) 吃豆腐, 21) 吃獨食, 25) 吃喝兒, 32) 吃口, 38) 吃派飯, 39) 吃偏飯, 43) 吃食, 45) 吃素, 55) 吃齋, 57) 吃嘴
2. POCHŁANIAĆ / ZAGARNIAĆ / WYKORZYSTYWAĆ:	1) 吃白飯, 2) 吃白食, 14) 吃大鍋飯, 15) 吃大戶, 20) 吃豆腐, 21) 吃獨食, 28) 吃貨, 35) 吃裡扒外, 36) 吃裡爬外, 48) 吃現成飯
3. MIEĆ OBOWIĄZKI / NOSIĆ NA BARKACH / ZNOSIĆ CIERPIENIE:	4) 吃癩, 8) 吃不了, 兜著走, 9) 吃不消, 10) 吃不住, 18) 吃得消, 19) 吃得住, 30) 吃勁, 33) 吃苦, 53) 吃啞吧虧, 56) 吃重
4. ODCZUWAĆ:	12) 吃醋, 26) 吃後悔藥, 29) 吃緊, 30) 吃勁, 31) 吃驚, 41) 吃槍藥, 51) 吃心
5. WYDAWAĆ / MARNOWAĆ:	30) 吃勁, 34) 吃老本, 37) 吃力, 56) 吃重
6. GOŚCIĆ / BYĆ UGOSZCZONYM:	39) 吃偏飯, 40) 吃偏食, 42) 吃請, 50) 吃小灶
7. BYĆ POPULARNYM:	6) 吃不開, 16) 吃得開, 49) 吃香
8. PRZYJMOWAĆ / DOSTAWAĆ:	28) 吃貨, 52) 吃鴨蛋, 54) 吃一頓, 長一智
9. ŻYĆ Z CZEGOŚ:	22) 吃飯, 47) 吃瓦片兒
10. WPADAĆ W KŁOPOTY:	23) 吃掛絡兒, 24) 吃官司
11. WCIĄGAĆ / POCHŁANIAĆ:	44) 吃水
12. ZANURZAĆ:	44) 吃水
13. ROZUMIEĆ	46) 吃透
14. PRZEŻYWAĆ DRUGI RAZ	27) 吃回頭草
15. KUPOWAĆ	28) 吃貨
16. RANIĆ	45) 吃素
17. NOSIĆ CIĘŻAR	56) 吃重
18. ZOSTAĆ ODRZUCONYM	3) 吃閉門羹
19. BYĆ CZŁONKIEM RODZINY	32) 吃口
20. MIEĆ DOSTĘP DO WODY	44) 吃水
21. ZACHOWYWAĆ SIĘ DZIWNIE	13) 吃錯藥

w ST jako używane w Chinach kontynentalnych (w tym w dialekcie pekińskim w przypadku 吃貨 *chīhuò*). W tabeli 1. zestawione zostały kategorie sensów wyróżnionych przy hasłach słownikowych dla 57 jednostek leksykalnych występujących w obu słownikach SC i ST z inicjalnym członem *chi*.

Wspólnych kategorii dla sensów jednostek leksykalnych wyróżnionych przez oba słowniki jest piętnaście: SPOŻYWAĆ, POCHŁANIAĆ / ZAGARNIAĆ / WYKORZYSTYWAĆ, MIEĆ OBOWIĄZKI / NOSIĆ NA BARKACH

/ ZNOSIĆ CIERPIENIE, ODCZUWAĆ, WYDAWAĆ / MARNOWAĆ, BYĆ POPULARNYM, PRZYJMOWAĆ / DOSTAWAĆ, ŻYĆ Z CZEGOŚ, WPADAĆ W KŁOPOTY, WCIĄGAĆ / POCHŁANIAĆ, ZANURZAĆ, PRZEŻYWAĆ DRUGI RAZ, KUPOWAĆ, ZOSTAĆ ODRZUCONYM, ZACHOWYWAĆ SIĘ DZIWNIE.

Dla obu obrazów słownikowych *chi* wyróżnić można pięć dominujących kategorii znaczeniowych w następującej sekwencji: SPOŻYWAĆ, POCHŁANIAĆ / ZAGARNIAĆ / WYKORZYSTYWAĆ, MIEĆ OBOWIĄZKI / NOSIĆ NA BARKACH / ZNOSIĆ CIERPIENIE, ODCZUWAĆ, WYDAWAĆ / MARNOWAĆ.

Od poziomu szóstego widoczne są rozbieżności w kolejności kategorii. Co ciekawe, szóstą kategorią (czyli znajdującą się na względnie wysokiej pozycji) w obrazie *chi* w SC jest kategoria nieistniejąca w obrazie *chi* w ST.

Specyficznymi dla chińskiego słownikowego obrazu *chi* okazały się kategorie: GOŚCIĆ / BYĆ UGOSZCZONYM, ROZUMIEĆ, RANIĆ, NOSIĆ CIĘŻAR, BYĆ CZŁONKIEM RODZINY, MIEĆ DOSTĘP DO WODY, natomiast dla tajwańskiego kategoria KONTROLOWAĆ.

5. Wnioski

Narzędzia JOS pozwalają m.in. na rekonstrukcję słownikowego obrazu świata dwóch standardów tego samego języka. To z kolei umożliwia ich porównanie. W niniejszym badaniu skupiliśmy się na odtworzeniu tajwańskiego i chińskiego słownikowego obrazu wieloznaczeniowego elementu *chi* poprzez przeanalizowanie treści hasła *chi* oraz zestawienie jednostek leksykalnych rozpoczynających się elementem *chi* obecnych w obu wziętych pod uwagę słownikach. W końcowej części artykułu dokonano kategoryzacji sensów *chi* dla obu standardów WJCh.

Porównanie podstawowego hasła *chi* w obu słownikach wykazało, że chociaż większość jego znaczeń została wyróżniona zarówno w ST, jak i SC, to pojawiły się też pewne kategorie sensów, które uznać można za specyficzne dla danego słownika.

W badaniu zebrane zostały wszystkie jednostki leksykalne rozpoczynające się od elementu *chi* z obu słowników. Różniła się nie tylko ich liczba, ale też same jednostki. Wspólnych obu słownikom odnaleziono 57, przy czym treść tych haseł pokrywała się w 33 przypadkach, a więc w większości, gdyż mimo wszystko mamy do czynienia z dwoma standardami tego samego języka.

Analiza haseł słownikowych i autorska kategoryzacja sensów ukazała, iż treści hasła pojedynczego morfemu *chi* (zarówno w SC, jak i ST), a nawet

kategoryzacje dokonane przez poprzednich badaczy zagadnienia (Qiu 2014: 38–39; Yao i Qi 2019: 84; Zhao 2017: 18) nie obejmują wszystkich jego sensów. Na podstawie słowników i jednostek w nich zawartych dało się bowiem wyróżnić dla nich aż 22 kategorie (w tym 21 dla SC i 16 dla ST).

Oryginalne studium porównawcze przy zastosowaniu narzędzi JOS w badaniach słownikowych pozwoliło na ukazanie nie tylko bogactwa znaczeniowego *chi*, lecz także subtelnego zróżnicowania w sensach między standardami WJCh.

Na podstawie założeń JOS wypracowałyśmy innowacyjną metodę słownikowej analizy komparatystycznej, która w niniejszym opracowaniu została wykorzystana do: 1) wyznaczenia podobieństw i różnic w leksyce dwóch standardów jednego języka; 2) wyznaczenia kategorii dla sensów jednostek leksykalnych; natomiast potencjalnie może zostać wykorzystana m.in. do: 3) eksploracji mikrostruktury słowników; 4) wyznaczenia ekwiwalentów translacyjnych; 5) wskazania możliwych problemów utrudniających komunikację międzykulturową w obrębie tego samego języka.

Literatura

- Bartmiński J. (2002): *Etnolingwistyka*. [W:] *Wielka encyklopedia powszechna*. T. 8. Red. J. Wojnowski. Warszawa, s. 380–381.
- Bartmiński J. (2006): *Językowe podstawy obrazu świata*. Lublin.
- Bartmiński J. (2007): *Stereotypy mieszkają w języku: Studia etnolingwistyczne*. Lublin.
- Bartmiński J., Chlebda W. (2008): *Jak badać językowo-kulturowy obraz świata Słowian i ich sąsiadów?*. „Etnolingwistyka” 20, s. 11–27.
- Bartmiński J., Chlebda W. (2013): *Problem konceptu bazowego i jego profilowania – na przykładzie polskiego stereotypu Europy*. „Etnolingwistyka” 25, s. 69–95.
- Burski K. (2015): *Tradycje i sztuka kulinarna Chin*. Warszawa.
- Dong H. (2014): *A History of the Chinese Language*. New York.
- Evans V., Green M. (2006): *Cognitive Linguistics. An Introduction*. Edinburgh.
- Grzegorzczak R. (1999): *Pojęcie językowego obrazu świata*. [W:] *Językowy obraz świata*. Red. J. Bartmiński. Lublin, s. 39–55.
- Hsieh S. C.-Y. (2005): *Taiwanese Loanwords in Mandarin Chinese: Language Interaction in Taiwan*. „Taiwan Papers” 5, s. 1–21.
- Huang F. (黄粉保) (2014): *汉民族的饮食文化及“吃”字短语的翻译*. „Chinese Science & Technology Translators Journal” 27/3, s. 55–58.
- Huang Y.-H., Fon J. (2008): *Dialectal Variations in Tonal Register and Declination Pattern of Taiwan Mandarin*. [W:] *Speech Prosody 2008 Fourth Conference on Speech Prosody*. Red. P. A. Barbosa, S. Madureira, C. Reis. Campinas, s. 605–608.
- Huszczka R., Matsumoto A., Pietrow J. A., Wojciechowski B. T. (2013): *Polisemia jednostek leksykalnych w słowniku japońsko-polskim (część II)*. [W:] *Lexicographica Iapono-Polonica II*. Red. J. A. Pietrow, B. T. Wojciechowski. Warszawa, s. 91–106.
- Jiang Z. (姜增红), Nie R. (聂仁海) (2007): *英汉“吃”的隐喻意义概念整合过程初探*. „Science and Technology Consulting Herald” 7, s. 216, 239.
- Künstler M. J. (2000): *Języki chińskie*. Warszawa.

- Liang Z. (梁贞爱) (2014): 汉韩动宾结构对比研究—以汉语“吃”和韩国语“먹다”对比为例. „Journal of Yunnan Normal University (Teaching and Research on Chinese As A Foreign Language)” 12/2, s. 70–76.
- Lin S. (林素卿) (1994): 英汉实词“eat”和“吃”的对比研究. „Journal of Hubei Institute for Nationalities (Social Science Edition)” 12/1, s. 83–86.
- Linguistics Institute of Chinese Academy of Social Sciences (2015): 现代汉语词典 [Modern Chinese Dictionary] (6 ed.). Beijing: 商务印书馆 [The Commercial Press].
- Link P. (2013): *An Anatomy of Chinese. Rhythm, Metaphor, Politics*. Cambridge.
- Lou X. (娄小琴) (2010): 汉韩“吃”动作的概念隐喻对比. „Journal of Mudanjiang University” 19/10, s. 85–88.
- Lü H. (吕鹤) (2010): 汉语“吃”字系列的古今词义演变. „Journal of Jixi University” 10/5, s. 127–128.
- Maćkiewicz J. (1999): *Co to jest »językowy obraz świata«*. „Etnolingwistyka” 11, s. 7–24.
- Mengdian (萌典), <<https://www.moedict.tw/>>, dostęp: 12.12.2019.
- Niebrzegowska-Bartmińska S. (2017): *Jakie dane są relewantne etnolingwistycznie?*. „Etnolingwistyka” 29, s. 11–29.
- Qiu X. (2014): *Semantic Derivation of the “吃 [chi] (eat) + Object” Idiom in Mandarin, Taiwanese and Hakka*. [W:] *Chinese Lexical Semantics, 15th Workshop, CLSW 2014*. Red. X. Su, T. He. Heidelberg, s. 31–42.
- Song Y. (宋以芳) (2019): 基于语言和文化视角下的“吃字短语”研究. „Journal of Shanxi Institute of Energy” 32/1, s. 85–87.
- Wang Y. (王英雪), Lin M. (林美玖) (2007): 从文化和认知角度分析汉语中“吃”的隐喻. „Journal of Donghua University (Social Science)” 7/1, s. 57–60.
- Wen M. (文马虹), Li S. (李仕春) (2018): 现代汉语“吃”字义项分布情况及其解释. „Journal of Mudanjiang Normal University” 2005, s. 117–121.
- Yang Q. (杨琴) (2007): 英汉“吃”类动词的对比研究. „Journal of Xiangtan Normal University (Social Science Edition)” 29/6, s. 136.
- Yao Y., Qi S. (2019): *Chinese, food and menus*. [W:] *The Routledge Handbook of Chinese Applied Linguistics*. Red. C. Huang, Z. Jing-Schmidt, B. Meisterernst. New York, s. 81–92.
- Ye Z. (2010): *Eating and Drinking in Mandarin and Shanghainese: A Lexical-Conceptual Analysis*. [W:] *ASCS09: Proceedings of the 9th Conference of the Australasian Society for Cognitive Science*. Red. W. Christensen, E. Schier, J. Sutton. Sydney, s. 375–382.
- Zhao D. (赵丹) (2017): 汉语动宾非常规搭配的认知语义研究—以“吃+NP”为例. „Journal of Luoyang Institute of Science and Technology (Social Science)” 32/1, s. 13–20.
- Zhao S. (赵淑玲) (2004): 中日“吃”字的使用及其背后文化. „World Culture (中外比较文学与比较文化(国际)研讨会论文集)”. Tianjin, s. 169–171.
- Żuk G. (2010): *Językowy obraz świata w polskiej lingwistyce przełomu wieków*. [W:] *Przeobrażenia w języku i komunikacji medialnej na przełomie XX i XXI wieku*. Red. M. Karwatowska, A. Siwiec. Chełm, s. 239–257.